СТУДЕНТСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ

https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-13
УДК 338.12

Захаров Євгеній Вячеславович
студент
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна
zakharov.evgenij2000@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-4380-3092

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО КОНЦЕПЦІЙ СВІТУ: SPOD СУСПІЛЬСТВО, VUCA СУСПІЛЬСТВО ТА BANI СУСПІЛЬСТВО

Автор даного дослідження проводить порівняльний аналіз декількох сучасних підходів до концепцій світу, які зміняли один одного. До таких концепцій світу відносяться: SPOD суспільство, VUCA суспільство та BANI суспільство. Запропоноване дослідження починається з окремих описів кожного підходу, автор поступово розбирається у їх сутності за допомогою розкриття їх абревіатури, де кожна літера несе в собі певний сенс концепції. SPOD суспільство – це акронім, який характеризує стійкий, простий, передбачуваний та визначений світ та суспільство, яке живе в ньому. На зміну SPOD суспільству в 1987 році з'явилася сутнісна нова концепція VUCA суспільства, яка характеризується мінливим, невизначеним, складним, неоднозначним станом світу. Наступна концепція – концепція BANI суспільства стала актуальною після гучних, тотальних подій – з настання пандемійного періоду COVID-19 в 2020 році та розшифровується як крихкий, тривожний, нелінійний та незрозумілий світ (коли світ раніше не стикався з пандемією таких масштабів), незважаючи на те, що ознаки VUCA суспільстві також залишились присутні в світі. Вибір методів дослідження, виходячи із специфічних характеристик предмета, об'єкта та мети наукової дослідження. Для проведення наукового дослідження підходів до концепцій світу використовувались наступні теоретичні методи дослідження: метод узагальнення, аналізу і синтезу, методи класифікації, використано компаративний аналіз, індуктивні та дедуктивні методи для узагальнення отриманих автором даних. Провівши дослідження, автор статті приходить до певних висновків, що наведені вище підходи (а саме SPOD, VUCA та BANI) є радше реакцією на певні світові події, які відбувалися в той чи інший період часу, ніж фактичними рішеннями. Користь цього дослідження полягає в її інформативності, узагальненні підходів до концепцій світу. Інформація з цього проведеного дослідження дозволяє компаніям більше розуміння того, в якому світі вони знаходяться та серед якого суспільства ведуть господарську діяльність.

Ключові слова: **суспільство, концепція світу, світ, економіка, компанія.**
JEL Classification: F01; F20; F29.

Як цитувати: Захаров, Є. В. (2022). Порівняльний аналіз підходів до концепцій світу: SPOD суспільство, VUCA суспільство та BANI суспільство. *Соціальна економіка, 64*, 149-158. doi: https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-13
In cites: Zakharov, Y. (2022). Comparative analysis of approaches to world concepts: SPOD society, VUCA society and BANI society. *Social Economics, 64*, 149-158. doi: https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-13 (in Ukrainian)

Вступ. Початок пандемійного періоду започаткував зміну концепції світу та суспільства VUCA до концепції BANI, через що змінилася поведінка суспільства та його потреби. Через зміни у світі, зміни в поведінці людей, виникла необхідність у компаній на ринку адаптуватися під нові умови, створені суспільством, щоб не тільки залишитися на ринку, але також підвищити рівень своєї конкурентоспроможності серед інших компаній в ніші ведення господарської діяльності. Тому дослідження змін, різних концепцій світу та поведінки суспільства є актуальною темою для компаній, які мають бажання бути першими, хто задовольнить потреби власних споживачів та залучити потенційних нових.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин в рамках різних концепцій світу.

Предметом дослідження є підходи до кон-

© Захаров Є. В., 2022

цепцій світу, зокрема SPOD, VUCA та BANI суспільство.

Метою роботи є виділення особливостей адаптацій підприємств в умовах SPOD, VUCA та BANI суспільств.

Задачі дослідження:

– охарактеризувати SPOD, VUCA та BANI концепції світу;

– дослідити історію змін концепцій світу та появи нових;

– порівняти концепції світу між собою;

– узагальнити рекомендації як реагувати на нові виклики концепцій світу та суспільства.

Аналіз літератури. Дослідження підходів до концепцій світу та суспільства SPOD, VUCA та BANI зустрічаються в роботах таких вчених вітчизняних вчених як І. Балан, К. Баранюк, М. Сибірцева. Багато іноземних вчених виокремлювали певну тему дослідження, так С. Рувре, С. Готьє Ле Брі, М. Стюарт (Rouvrais, Gaultier Le Bris, & Stewart, 2018), Х. Аудунсон, Т. В. Фріджірссон, І. Семундсдоттір (Audunsson, Fridgeirsson, & Saemundsdottir, 2018) займались дослідженням підготовки студентів інженерів, як адаптивної практики в сучасному світі. Суміжною темою займався Й. Корнельсен (Kornelsen, 2016), який підіймав проблему комунікації між поколіннями у сучасному світі, досліджував проблему лідерства, як виклик на запити світу. М. Електроніко (Eletrônico, 2020), ми відносимо як дослідника BANI світу в контексті управління бізнесом та персоналом. С. Міцкус (Mitzkus, 2022) досліджував у своїх роботах BANI світ. Дослідженням VUCA концепції займались: М. Бартоломео (Bartolomeo, 2019, 2022), Д. Карон, К. Лоуренс (Lawrence, n.d.), Л. Глухова та ін. (Glukhova, Sherstobitova, Korneeva, & Krayneva, 2020), С. Нандрам та П. Біндліш (Nandram & Bindlish, 2017), а дослідженнями BANI світу – М. Ф. де Годой та Рібас Фільо (Godoy & Filho, 2022). Питаннями діяльності HR в кордонах нового VUCA світу займався П. Шрівастава (Srivastava, 2016). BANI світ та процес цифровізації є об'єктами дослідження С. Евсеєвої (Evseeva, 2022). Роль міленіалів в VUCA та BANI світі визначав Р. Свейм (Swaim, 2016). Під керівництвом Я. Кок та С. ван ден Гейвел (Kok & van den Heuvel, 2019) була зіставлена збірка статей досліджень VUCA світу на стику з економікою, філософією та соціологією, бо даний процес є міждисциплінарним явищем.

Методи досліджень. Виходячи із заявлених задач дослідження, об'єкту та мети наукової статті, для дослідження підходів до концепцій світу автор використовує наступні методи: метод узагальнення, аналізу і синтезу, методи класифікації, використано компаративний аналіз, індуктивні та дедуктивні методи узагальнення даних.

Основний текст статті. Покоління людей поділяються на певні групи по класифікації згідно теорії поколінь, а саме бумери (люди, які народилися приблизно в період з 1946 року по 1964 рік), покоління Х (з 1964 року по 1984 рік), міленіали (покоління Y; з 1984 року по 2004 рік) та зумери (ті, хто народився після 2004 року і які вже з самого раннього віку пов'язані з цифровими технологіями) (Сибірцева, 2021).

В свою чергу, як і покоління людей, які діляться на певні групи, світ також поділився на три концепції, які характеризують світову ситуацію та суспільство у цьому світі: SPOD, VUCA, BANI. Eletrônico, M. у своїй роботі сказав, що невизначеність – єдина визначеність, яка є сьогодні (Eletrônico, 2020). І саме через це, стає актуальним переосмислення сучасного світу, бо усе суспільство, усі його прошарки, усі суб'єкти та об'єкти опинились у цій реальності. Перелаштовуватись необхідно усім. Так, у скрутному становищі опинилась освіта. Наприклад, особливу роль в перенаалаштуванні та актуалізації знань опиняються студенти інженери (Rouvrais, 2018), (Audunsson, 2018), (Engineering students ready for a vuca world). А також представники бізнесу загалом, як на цьому наголошував Lawrence (Lawrence, 2018). Кожна концепція світу в своїй абревіатурі несе загальну характеристику суспільства та ситуації, які склалася в світі в той чи інший період часу (табл. 1).

Таблиця 1. Розшифровка та характеристика акронімів концепцій світу
Table 1. Interpretation and description of acronyms of concepts of the world

SPOD	VUCA	BANI
Steady / стійкий	Volatility / мінливий	Brittle / крихкий
Predictable / передбачуваний	Uncertainty / невизначений	Anxious / тривожний
Ordinary / простий	Complexity / складний	Non-linear / нелінійний
Definite / певний	Ambiguity / неоднозначний	Incomprehensible / незрозумілий

Першою концепцією світу стало SPOD суспільство.

SPOD – це акронім, який характеризує стійкий, простий, передбачуваний та визначений світ та суспільство, яке живе в ньому. У SPOD світі можна всі події та ситуації спрогнозувати та передбачити. Світ в буквальному значенні ділиться рівно на чорне та біле: війна є війною, мирний час є мирним часом і ніяк інакше. Компанії розробляють та приймають різні SPOD-стратегії, які в таких умовах показують ефективність та працездатність протягом довгого часу і використовуються не тільки одним поколінням та однією компанією, але також ці стратегії використовуються й іншими компаніями та продовжують користуватися попитом у наступних поколінь. Стратегії, які були прийняті у світі з концепцією SPOD, гарантовано призводили до запланованих результатів. Компанії відчували впевненість в своїх рішеннях, так як ринок був відносно стабільним. Головним завданням компаній був тільки правильний вибір найбільш підходящої під їх нішу стратегії з усіх існуючих (Чалюк, 2022).

На зміну SPOD-світу в 1987 році з'явилася концепція VUCA суспільства, яка була використана вперше у Військовому коледжі армії США, використовувалася для опису стану різних країн після періоду «холодної війни» та для пояснення нової динаміки в світі, була публічно опублікована Гербертом Барбером в 1991 році.

Дана концепція була розроблена на основі концепцій, які Уоррен Бенніс та Берт Нанус представили у їх книзі «Лідери: Стратегії взяття на себе відповідальності», та вперше запропонована Стефаном Гарросом, полковником США та доктором поведінкових наук, який працював саме над рішенням різних поставлених перед ним задач для Пентагону. Спочатку концепція VUCA суспільства застосовувалася армією США для опису умов для світу після закінчення конфлікту в Афганістані та «холодної війни», використовувалася для опису соціальних перетворень та для допомоги військовим в прийнятті рішень перед можливими конфліктами (Wright, 2022).

В 2000-х – початку 2010-х термін VUCA набуває популярності в бізнес-сфері, коли відбулися значні технологічні зміни, включаючи винахід та розповсюдження Інтернету та починає згадуватися у вузькоспеціалізованих колах: системах стратегічного лідерства у бізнесі та управління (Світ VUCA як сучасний контекст інформаційних і суспільно-політичних змін, 2017).

На початку 2020-х років людство зіткнулося з новою реальністю і концепція VUCA суспільства почала дуже різко перетікати в концепцію BANI суспільства.

VUCA являється абревіатурою слів, які стали для суспільства дуже звичними за період існування даної концепції: volatility – мінливість, uncertainty – невизначеність, complexity – складність, ambiguity – неоднозначність (Nandram & Bindlish, 2017).

Мінливість (volatility) характеризує той факт, що людство живе у світі, який перебуває під постійними змінами у світі, включаючи швидкі зміни на ринку та окремо по галузях. Більша швидкість змін пов'язана з коливаннями попиту або заворушеннями в світі. Навіть невеликі тригери (збуджувачі) можуть стати причиною початку великих змін. Наприклад, на ринку під впливом мінливості ціни на товари можуть суттєво впасти або несподівано зрости за короткий проміжок часу. При цьому напрямок тренду може змінитися також в будь-який момент. Сильні зміни ринкового середовища викликані появою нових технологій, правил та культурних тенденцій. Ці зміни викликають створення нових конкурентів на ринку, появу продуктів-замінників, дедалі коротші цикли продукту. VUCA світ обумовив розрив між поколіннями. Сучасне покоління називають міленіалами та зумерами, які виросли вже у середовищі цифровізації (Swaim, 2016). У свою чергу дослідження теми розриву поколінь сприяє поліпшенню ведення бізнесу, бо суб'єкти компаній різних вікових категорій (Kornelsen, 2019). Додатково тут постає питання лідерства, бо певні ролі в бізнесі все ще залишаються (Sarkar, 2016).

Продукти та послуги, які були засновані на нових технологіях, також змінюють повністю потреби та очікування споживачів (клієнтів). Як приклад, у 2007 році після появи смартфонів виникло нове суспільство під назвою «завжди онлайн», де ефективна взаємодія з клієнтами базується на тому факті, що тепер інформація та необхідний функціонал доступний завжди та всюди за допомогою маленького пристрою в руці.

Світ стає більш нестабільним. Чим нестабільніша ситуація в світі, тим швидше все змінюється. Події все важче стає спрогнозувати, невеликі або навпаки серйозні зміни стають більш непередбачуваними, більш різкими та швидкими. Причинно-наслідковий зв'язок через абсолютно несподіване походження подій проаналізувати та дослідити майже неможливо.

Невизначеність (uncertainty) пов'язана з нездатністю людей зрозуміти ситуацію в будь-чому більш повніше, що стає причиною створення невизначеного середовища, яке не дозволяє робити будь-які більш-менш вірогідні прогнози. Чим невизначеніше світ та середовище, тим складніше успішно передбачити та спрогнозувати майбутнє.

Невизначеність виникає тоді, коли події та результати непередбачувані. Причини та

наслідки недостатньо зрозумілі, і попередній досвід та знання не допомагають, бо можуть взагалі не стосуватися нових ситуацій. Невідомо та незрозуміло, в якому напрямку будуть розвиватися події; на невизначеному ринку, наприклад, незрозуміло, підніметься чи впаде ціна та на скільки.

Як стало зрозуміло, невизначеність в концепції VUCA означає стрімке зменшення передбачуваності більшості подій і прогнозів, зменшення досвіду з минулого, який виступав у ролі основи для формування майбутнього, втрачаючи свою актуальність і обґрунтованість. Стає майже неможливим планування інвестицій, розвитку та зростання. Довгострокові стратегії застаріли у більшості галузей, особливо у сфері послуг, та бізнес-плани динамічно змінюються (Srivastava, 2016).

Через те, що життєві цикли продукту стають дедалі коротшими, стає складніше аналізувати ринок, так як будь-який аналіз ринку набагато швидше втрачає свою правдивість та актуальність у цьому світі. Як наслідок, невизначеність багатьох осіб, які займаються прийняттям рішень, постійно зростає, а кількісна база для прийняття рішень стає недоступною. Тому тепер компанії перестають бути в комфортних умовах впевненості в майбутньому та в прийнятті рішень при виборі стратегій. Якщо вони хочуть швидше реагувати на зміни на ринку та в світі, то вони повинні знаходитися тепер завжди під великим тиском у середовищі VUCA.

У VUCA суспільстві виникають ряд принципових питань, які раніше були чітко вирішені:

– Які технології ми повинні вибрати?

– Як довго наша бізнес-модель працюватиме?

– Як ми можемо відрізнити себе перед нашими клієнтами та виділитися поміж глобальних конкурентів з країн з меншими витратами виробництва?

– Які профілі роботи необхідні для нашої ціннісної пропозиції?

Через такі питання компанії не мали під собою твердого фундаменту для стабільного розвитку в ніші, тому повинні були завжди знаходити відповіді на такі питання, що допомагало компанії залишатися на ринку та бути конкурентоспроможними.

У VUCA суспільстві проривні інновації стають особливо небезпечними для компаній, тому що вони часто відбуваються підступно. Спочатку на першому етапі їх, як правило, відомі гравці ринку недооцінюють і сміються над ними, але потім, коли вони досягають успіху, невизначеність поступається і компанії починають використовувати їх у самий останній момент (коли вже більш впевнені гравці ринку давно впровадили та використовують ці інновації), щоб продовження ігнорування цих інновацій не призвело до ще більших витрат.

Складність (complexity) у концепції VUCA суспільства означає той факт, що наш світ складніший, ніж будь-коли раніше. Що є причиною? Який ефект? Проблеми та їх наслідки стають складнішими та важчими для розуміння. Різні рівні взаємодії змішуються, що робить взаємозв'язки більш заплутаними. Рішення стають неконтрольованою мережею реакції та контр реакції. Вірного рішення про єдиний правильний шлях майже немає.

Нові правила, нові технології, нові конкуренти, глобалізовані ринки, мінливі вимоги клієнтів – зміни в цьому сучасному світі вже не піддаються контролю. З кожним днем стає все важче зрозуміти причинно-наслідковий зв'язок різних подій.

На дуже багатьох рівнях зміни відбуваються паралельно. У цій мережі течій, реакцій та взаємодій менеджери все більше втрачають свій вплив на систему. Компанії часто ненавмисно протидіють цьому розвитку ще більш складними ситуаціями. Щоб підвищити якість роботи, вони ділять діяльність на дедалі менші завдання. Щоб краще керувати ними в цьому світі, готують вузькоспеціалізованих експертів, а менеджерам довіряють керівництво над ними. Зусилля, необхідні для цього, часто непропорційні його ефективності, а організаційна структура стає набагато складнішою.

З метою збільшення продажів компанії збільшують різноманітність продукції і розширюють портфель послуг. Однак необхідно кожен окремий продукт планувати, розробляти та продавати окремо, тому складність самого продукту та витрати на його вироблення, просування та реалізацію зростають.

Робляться спроби збільшити швидкість роботи, щоб швидше завершувати проекти. Однак скорочення термінів призводить до нехтування стандартами та плануванням, тому складність самих процесів зростає.

Менеджерам також важко передбачити вплив і успіх інновацій у складному середовищі. Якщо їм доводиться боятися ризикувати своєю кар'єрою, зробивши помилку, у них часто виникає спокуса дотримуватися існуючих рішень і процесів. У результаті інновації зменшуються, компанія не розвивається далі – тому довгостроковий успіх компанії знаходиться під загрозою.

Неоднозначність у концепції VUCA означає відсутність ясності у чомусь, характеризується постійним існуванням ризику бути дезінформованим – рідко буває щось абсолютно однозначне або точно визначене. Варіанти бувають не тільки чорні або білі, але і кольорові. Вимоги до організацій та лідерства в

сучасному VUCA суспільстві є більш суперечливими та парадоксальними, ніж будь-коли раніше, і повністю перевіряють особисту систему цінностей. Питання «що?» відходить на другий план до «чому?» і «як?». Рішення в цьому світі вимагають сміливості, усвідомленості та готовності робити помилки.

У VUCA суспільстві неоднозначність відноситься до неоднозначності інформаційної ситуації. Інформація, яку можна інтерпретувати різними способами, несе в собі високий ризик і часто призводить до неправильних рішень.

Керівники також стикаються з проблемою, про яку вже згадувалося тут: занепокоєння завдати шкоди компанії чи власній репутації шляхом прийняття неправильних рішень заважає їм вжити сміливих стратегічних заходів. В результаті компанія не розвивається далі.

Прийнято вважати, що термін VUCA суспільства застосовується на противагу недавньому терміну SPOD суспільству. На відміну від нього VUCA суспільство характеризується як суспільство, яке перебуває в стресовому світі, в якому відбуваються постійні зміни та в якому потрібно швидко і адекватно переробляти величезні обсяги інформації, які поступають. Однією з характеристик VUCA суспільства є зростання важливості мати не тільки hard skills, але й soft skills.

До прикладів того, що суспільство та світ перейшли від SPOD до VUCA, належать:

1. Висока швидкість появи нової інформації та старіння наявної.

2. Швидкий темп розвитку інформаційних технологій, біотехнологій та систем зв'язку. Вартість зберігання 1 ГБ інформації стала дешевшою в 1 млрд разів, ніж у 1980 році. Три четвертих населення планети забезпечені мобільним зв'язком.

3. Постійна поява нових професій, які стають затребуваними та високооплачуваними в той час, коли інші застарівають або зовсім зникають, передаючись в автоматизований функціонал.

4. Поява блокчейну, криптовалют, розвиток нейронних мереж, цифрових технологій. Такі компанії, як Kodak та Polariod займали лідерські позиції в SPOD-світі, але вони не встигли зробити ставку на цифрові технології та потерпіли крах – їх витиснули більш адаптовані конкуренти до нового VUCA-світу (Світ VUCA як сучасний контекст інформаційних і суспільно-політичних змін, 2017).

Правильне сприйняття парадигми VUCA допомогло багатьом компаніям позиціонувати себе у дедалі більш невизначеному середовищі, постійно розробляти гнучкі стратегії, нові бізнес-моделі, краще розуміти своїх клієнтів та своїх конкурентів (Баранюк, 2022).

Додатково в 2007 році з'явилася модель VUCA Prime, яка стала відповіддю на виклики VUCA-світу. Вона розшифровується як:

– Vision – бачення (включає комунікацію, віру та фокусування);

– Understanding – розуміння (цікавість, емпатія, відкритий розум);

– Clarity – ясність (спрощення, інтуїція, системне мислення);

– Agility – спритність (рішучість, інноваційність, співпраця, обмін думками) (Bartolomeo, 2019).

VUCA Prime – це поведінкова модель лідерства, яку вперше представив у 2007 році Роберт Йогансен (відомий співробітник Інституту майбутнього), щоб протистояти кожному з чотирьох елементів VUCA за допомогою конкретної позитивної реакції. До позитивних реакцій відносять:

– бачення піднімається над мінливістю – коли умови змінюються непередбачувано, лідери повинні зосереджуватися на бажаному цільовому стані та баченні. Бачення має являти собою переконливу картину майбутнього, яка об'єднує зацікавлених сторін навколо мети трансформації, масштабу амбіцій і характеру переваг;

– розуміння зменшує невизначеність – коли виникає невизначеність, потрібно досліджувати та експериментувати, щоб покращити розуміння зовнішніх політичних, економічних, соціальних, технологічних, законодавчих та екологічних факторів (PESTLE);

– ясність протидіє складності – стикаючись із невідомими й непередбачуваними умовами, які можна зрозуміти лише заднім числом чи ретроспективно, потрібно навчитися спрощувати, де це можливо, оскільки ясність інформує рішення, а рішення дозволяють їх виконувати;

– гнучкість долає неоднозначність – коли майбутнє містить кілька альтернатив, необхідно бути готовими адаптувати підхід, щоб відповідати бажаному результату. Організаційна гнучкість досягається просто за допомогою практики співпраці, доставки, рефлексії та вдосконалення за погодженими показниками (Bartolomeo, 2022).

У динаміці, яка постійно змінюється, лідери організацій повинні змінити свій підхід. Навігацію в середовищі VUCA суспільства слід розглядати не як проблему, яку можна вирішити, а як постійну дихотомію (послідовний поділ цілого на дві частини і так далі), якою потрібно ефективно керувати.

Щоб виживати та процвітати, організації повинні приймати ширші перспективи під час прийняття стратегічних інвестиційних рішень у середовищі VUCA. Замість того, щоб просто реагувати на зміни, організації повинні рухатися до більш активної реакції на зміни. Особливе значення набуває освіта, яка

повинна «видавати» якісних ті сучасних спеціалістів. Дві організації, як розумне бізнес-середовище та університет базуються на ідеях цифровізації, що підвищують соціальний попит на співробітників, готових обробляти великі обсяги інформації, багатовимірний аналіз даних та швидке визначення інтелектуальних управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику (Glukhova, Sherstobitova, Korneeva, et all, 2020).

Оскільки сили VUCA та VUCA Prime існують у динамічній рівновазі, лідери повинні навчитися балансувати енергію будь-якої сторони з її доповненням. Взаємодія VUCA та VUCA Prime генерує продуктивний енергетичний стан, який може спонукати організації адаптуватися, змінюватися та розвиватися відповідно до умов свого організаційного середовища, використовуючи багатомодельний підхід до трансформаційних змін.

Група вчених вважає, що концепція VUCA суспільства вже перестала бути актуальною. Американський антрополог і футурист Джеймес Кашіо говорить про настання BANI суспільства в пандемійну та постпандемійну епоху. Для нього концепція VUCA суспільства здається застарілою. Багато інструментів, моделей та методик, розроблених досвідченими бізнес-стратегами для того, щоб продуктивно думати та працювати в середовищі VUCA, на його думку, потребують адаптації та переосмислення. Насамперед це пов'язано з пандемією COVID-19, яка створила сценарій, де концепція VUCA видалася недостатнім дескриптором ситуації в світі (Mitzkus, 2022). Разом з цим під керівництвом Jacobus (Kobus) Kok була зіставлена збірка статей, присвячена VUCA світу, яка поєднала в собі економіку, філософію, соціологію та інші дисципліни, бо даний процес є міждисциплінарним явищем.

Концепція BANI суспільства розшифровується як brittle, anxiety, nonlinear, incomprehensible.

Крихкість (brittle) замінює мінливість (volatility). Наш світ не просто мінливий. Виявилося, що швидкі зміни є великою проблемою, особливо коли система негнучка. Крихкість – саме те слово, яке підходить для опису цього стану: крихка система зазвичай виглядає дуже стабільною, але з часом стає пористою та ламається, переважно це відбувається неочікувано. Світ BANI встановлює нові потреби в застосуванні цифрових технологій (Evseeva, Evseeva, & Rawat, 2022). Те, що ми останнім часом живемо в BANI світі, говорив у своїх роботах антрополог, історик і футуролог Джамайс Кашіо. Особливо цей перехід активно помітний під час пандемії (Godoy & Filho, (2022)).

Наслідки такої крихкої системи посилюються фактором несподіванки. Крихка система може створювати враження, що вона міцна, але критична точка може призвести до раптового колапсу з руйнівними наслідками.

Це викликано двома факторами:

– невпинна гонитва за прибутком і максимальною ефективністю відбувається за рахунок інших не менш важливих факторів. Організації та їхні керівники часто не помічають цього. Так, наприклад, відсутність стосунків між працівниками може призвести до браку кваліфікованих працівників, що, у свою чергу, робить систему крихкою зсередини. Саме тут емоційний інтелект і більша емпатія до компанії відіграють важливу роль у структурованих організаціях;

– відсутність бажання миритися з крихкими факторами всередині організації. Ці прогалини в системі часто не помічаються, навмисно ігноруються або не можуть бути виправлені через брак навичок і знань.

Все більш взаємопов'язаний світ означає, що крихка система може мати величезні наслідки. Відмова важливої структури може призвести до цілої серії збоїв. Одним із прикладів є світова фінансова криза 2007 року, яка показує, що нинішні симптоми можуть призвести до глобального ефекту снігової кулі. Ось чому впровадження добре розподілених структур стало ще важливішим.

Тривога (anxiety) відображає невизначеність (uncertainty). Це страх, що щось значуще може перестати працювати в будь-який момент. Таким чином, невизначена система може викликати величезну тривогу.

Тривожний світ призводить до пасивного ставлення. Тривога змушує нас ставати більш несхильними до ризику, що впливає на здатність людини функціонувати в індивідуальному чи бізнес-контексті. Страх і занепокоєння зовсім не корисні, оскільки ми схильні утримуватися від прийняття необхідної відповідальності або брати участь у нав'язливому аналізі. Цей страх перед діями також може перетворитися на постійне почуття відчаю, що негативно впливає на процес прийняття рішень.

Крім того, ЗМІ розмовляють особливою мовою, яка покликана пропагувати страх. Читати позитивні новини стає все важче. Суспільство отримує масу поганих або фейкових новин. Погані новини чи пов'язані з ними пости не залишають багато місця для позитиву, натомість постійно викликають нові почуття тривоги.

Оскільки більшість із людей песимісти за своєю природою, так як таке ставлення захищає їх від шкоди, такий вид уникнення ризику може бути громіздким, якщо суспільство хоче створити нові інноваційні сценарії майбутнього та технологічний прогрес.

Нелінійність (non-linear) – це не продовження, а додаток до складності (complexity). Причина просто в тому, що системи, в яких суспільство живе і працює, надзвичайно складні. Це означає, що в цих складних системах зв'язок між причиною та наслідком не завжди може бути встановлений.

Дуже часто припускається, що А веде до В, яке, у свою чергу, веде до С. Але це не так. Неможливо взяти В лише з однієї причини, оскільки в більшості випадків ціла конструкція та синергія лежать за наслідком. Таким же чином, А також не призводить до одного ефекту, а може призвести до кількох пунктів призначення.

Це означає, що вжиті заходи не можуть бути пов'язані з результатом у впізнаваний або передбачуваний спосіб. Великі зусилля не дають ефекту, або маленькі рішення мають величезний вплив.

Незрозумілість (incomprehensible), зрештою, є наслідком нелінійного світу і йде на крок далі, ніж неоднозначність (ambiguity). Життя в крихкому, тривожному та нелінійному світі робить більшість подій, причин і рішень незрозумілими. Людина вперта у пошуку відповідей, але не завжди вдається знайти їх на всі питання в поточному сценарії.

Володіти більшим об'ємом інформації не означає більше розгадувати значення того, що відбувається. Насправді все з точністю до навпаки: шум зростає разом із труднощами знайти універсальну істину. Лінійне людське мислення та наша здатність розуміти світ залишаються незмінними.

Сценарій BANI може здатися антиутопією, оскільки кількість тривожних і депресивних людей зростає з кожним днем.

Однак у людства також ніколи не було стільки доступу та інструментів, щоб змінити те, з чим люди не згодні, і побудувати бажане майбутнє для всіх.

Тому, якщо єдиний вихід – це рухатися далі, кожен в масі людей має вчитися та набиратися сил для підготовки до непередбачуваності, яка чекає попереду.

Постають питання. Як можливо жити в хаотичному світі, який характеризується крихкістю, тривогою, нелінійними та незрозумілими системами? Як можливо успішно протистояти цим викликам і протистояти стресу? Джеймес Кашіо також прагне знайти відповіді на ці запитання або принаймні відповідь на те, як можливо реагувати на фактори в контексті BANI.

Ось тут і вступає в дію RAAT. RAAT означає R – resilience (стійкість), A – attention (увага), A – adaptation (адаптація) і T – transparency (прозорість). Давайте тепер докладніше розглянемо ці фактори (Mitzkus, 2022).

На відміну від крихкої основи, стійка не тільки витримує зовнішній тиск, але й швидше повертається у вихідний стан. Пориста, застаріла та негнучка система руйнується. Якщо організації мають високий рівень організаційної стійкості, вони можуть долати виклики набагато успішніше. У цьому контексті стійкість описує здатність швидко повертатися до початкового стану без постійного пошкодження.

Боротьба з тривогою – чудовий спосіб впоратися з труднощами. Можна регулювати свої власні хвилювання чи тривоги, коли людина перебуває в невизначеній ситуації. Це припинить сценарії страхів у голові та збільшить здатність діяти. Якщо людина не дозволить собі бути паралізованим страхом прийняти неправильні рішення, вона також зможе прийняти правильні рішення.

Дезінформація, перебільшення, псевдонаука чи навіть фейкові новини є найбільшими збудниками страху в сучасному світі. Якщо люди звернуть пильну увагу на те, що вони слухають та що вони поширюють, вони зможуть зустріти цю нову характеристику тривоги з ясністю та самосвідомістю.

Людство може адаптуватися до різних ситуацій, мислити й діяти відповідно. Люди залежать від їх адаптивності, щоб функціонувати в нелінійному світі. Якщо результати не підраховуються, люди марно намагаються вивести наслідки з причин.

Найкраща стратегія тут – адаптуватися. У той час як жорсткі плани мають тенденцію чіплятися до певного результату, гнучкість дозволяє людям адаптуватися незалежно від того, яким буде кінцевий результат. Це вже набагато більше про те, як найкраще використати нову ситуацію.

Прозорість – ефективний засіб від незрозумілої поведінки. Коли така низька зрозумілість поєднується з такою ж малою значущістю, психічне здоров'я, задоволення та готовність діяти, як правило, погіршуються.

Це особливо вірно в стандартизованій структурі, в якій знання скоріше використовуються як статусний інструмент. Однак знання самі по собі також не є відповідним рішенням. Для функціонування управління знаннями в компанії, а також у приватному житті, потрібні фільтри, щоб мати можливість обробляти потік інформації (Балан, 2019).

Наведені вище підходи (SPOD, VUCA та BANI) є радше реакцією на ті події, які відбувалися в той чи інший період часу, ніж фактичними рішеннями. Тим не менш, такі акроніми можуть нагадати людству, з чого почати. Крім того, вони дозволяють людству назвати та найменувати відчуття невизначеності і таким чином створити більше ясності. Ясність дуже потрібна якраз в часи невизначеності.

Безперечно, що все зміниться, оскільки

системи існують скрізь: чи то на державному та економічному рівні, чи навіть в особистому житті людей і стосунках з друзями та родиною.

Концепції суспільства не керують організаціями та компаніями, що розвиваються. Це не підготує компанії до змін і не дасть усіх відповідей, але принаймні може допомогти зрозуміти, як діяти в сучасному світі, які стратегії використовувати в тій же політиці просування товарів та послуг, які інновації впроваджувати на підприємстві при виробництві, просуванні чи реалізації продукції. Єдиною константою при різних концепціях світу, яка зберігається – це зміни.

Висновки. Виходячи з поставлених задач дослідження ми дійшли наступних висновків. Існує на даний момент три концепції світу, які характеризують в своїй абревіатурі загальну характеристику суспільства та ситуації, яка склалася в світі в той чи інший період часу: SPOD (steady / стійкий; predictable / передбачуваний; ordinary / простий; definite / певний), VUCA (volatility / мінливий; uncertainty / невизначений; complexity / складний; ambiguity / неоднозначний) та BANI (brittle / крихкий; anxious / тривожний; nonlinear / нелінійний; incomprehensible / незрозумілий).

SPOD – це акронім, який характеризує стійкий, простий, передбачуваний та визначений світ та суспільство, яке живе в ньому. На зміну SPOD суспільству в 1987 році з'явилася концепція VUCA суспільства, яка характеризується мінливим, невизначеним, складним, неоднозначним станом світу. Концепція BANI суспільства стала актуальною після настання пандемійного періоду в 2020 році та розшифровується як крихкий, тривожний, нелінійний та незрозумілий світ, незважаючи на те, що ознаки VUCA суспільстві також залишились присутні в світі.

VUCA Prime стала поведінковою моделлю та відповіддю людей та компаній на виклики концепції VUCA для протистояння кожному з чотирьох елементів за допомогою конкретної позитивної реакції: бачення піднімається над мінливістю, розуміння зменшує невизначеність, ясність протидіє складності, гнучкість долає неоднозначність. RAAT в свою чергу стала відповіддю на виклики концепції BANI як ряд рекомендацій для адаптації в хаотичному світі. RAAT означає стійкість, увагу, адаптацію та прозорість - чотири елемента, які дають певне розуміння, як можна жити в світі, який характеризується крихкістю, тривогою, нелінійними та незрозумілими системами.

Внаслідок пандемії світ перейшов з VUCA до BANI, але ознаки VUCA суспільства нікуди не зникли, вони лиш доповнилися за допомогою концепції BANI суспільства, в якому компаніям необхідно вести господарську діяльність та розробляти стратегії політики просування товарів та послуг згідно нових умов у світі. Концепції суспільства не керують організаціями та компаніями, що розвиваються. Це не підготує компанії до змін і не дасть усіх відповідей, але принаймні може допомогти зрозуміти, як діяти в сучасному світі, які стратегії використовувати в тій же політиці просування товарів та послуг, які інновації впроваджувати на підприємстві при виробництві, просуванні чи реалізації продукції.

Перспективи подальшого дослідження. Через велику частоту змін в світі та суспільстві, сферу підходів до концепцій світу потрібно постійно аналізувати та переосмислювати для розуміння, в якому зараз стані знаходиться світ та суспільство. На основі цього перспективами подальшого дослідження є більш детальне розроблення рекомендацій щодо реакцій та адаптацій до нових змін в світі, а також дослідження змін в кожній економічній ніші окремо, а саме як компанії адаптувалися в тій чи іншій нішах до нових змін в світі та переходу з VUCA до BANI концепції світу та суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сибірцева М. Теорія поколінь: бебі-бумери, покоління X, Y, Z і Альфа. URL: https://blog.depositphotos.com/ua/teoriya-pokolin-bebi-bumery-pokolinnya-x-y-z-i-alfa (дата звернення: 27.11.2022).
2. Eletrônico M. What is the BANI world and how can it affect your business? *Blog Mercado Eletrônico - O Comércio Entre Empresas De Forma Simples, Inteligente E Sustentável*. 2020. URL: https://blog.mercadoe.com/en/o-que-e-o-mundo-bani/ (дата звернення: 27.11.2022).
3. Rouvrais S., Gaultier Le Bris S., Stewart M. Engineering Students Ready for a VUCA World? A design based research on decisionship. In *Proceedings of the 14th International CDIO Conference*, Kanazawa, Japan. 2018. URL: https://hal.science/hal-02959211 (дата звернення: 27.11.2022).
4. Audunsson H., Fridgeirsson T., Saemundsdottir I. Challenging Engineering Students with Uncertainty in a VUCA Situation. In *Proceedings of the 14th International CDIO Conference*, KIT, Kanazawa, Japan. 2018. URL: http://www.cdio.org/knowledge-library/documents/challenging-engineering-students-uncertainty-vuca-situation (дата звернення: 27.11.2022).
5. Lawrence K. Developing Leaders in a VUCA Environment. UNC Kenan Flagler Business School. URL: http://www.kenan-flagler.unc.edu/~/media/Files/documents/executive-development/developing-leaders-in-a-vuca-environment.pdf (дата звернення: 27.11.2022).
6. Чалюк Ю. Глобальний соціально-економічний розвиток в умовах VUCA, SPOD, DEST та BANI світу. 2022. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4102455 (дата звернення: 27.11.2022).
7. Wright G. VUCA (volatility, uncertainty, complexity and ambiguity). 2022. URL:

https://www.techtarget.com/whatis/definition/VUCA-volatility-uncertainty-complexity-and-ambiguity (дата звернення: 27.11.2022).
8. Nandram S. S., Bindlish P. K. Introduction to VUCA. *Management for Professionals*. Springer, Cham. 2017. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-52231-9_1
9. Swaim R. Peter Drucker on Leading Millennials. 2016. URL: https://www.managementmattersnetwork.com/strategic-leadership/columns/peter-drucker-on-leading-millennials (дата звернення: 27.11.2022).
10. Kornelsen J. The Quest to Lead (with) Millennials in a VUCA-World: Bridging the Gap Between Generations. *Contributions to Management Science*. Springer, Cham. 2016. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-98884-9_2
11. Sarkar A. "We live in a VUCA World: the importance of responsible leadership". *Development and Learning in Organizations*. 2016. Vol. 30, No. 3. Pp. 9-12. DOI: https://doi.org/10.1108/DLO-07-2015-0062
12. Srivastava P. Flexible HR to Cater to VUCA Times. *Glob J Flex Syst Manag*. 2016. Vol. 17. Pp. 105–108. DOI: https://doi.org/10.1007/s40171-016-0124-6
13. Баранюк К. Комп'ютерні ігри у часи коронавірусу: як забути про пандемію. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/features-52683597 (дата звернення: 28.11.2022).
14. Bartolomeo M. VUCA Prime – The answer to a VUCA dynamic. *Axelos*. 2019. URL: https://www.axelos.com/resource-hub/blog/vuca-prime-the-answer-to-a-vuca-dynamic (дата звернення: 28.11.2022).
15. Bartolomeo M. What is VUCA Prime? 2022. URL: https://pmmagazine.net/edition/2022-05/What-is-VUCA-Prime-by-Milvio-DiBartolomeo/]/ (дата звернення: 28.11.2022).
16. Glukhova L. V., Sherstobitova A. A., Korneeva E. N., Krayneva R. K. VUCA-Managers Training for Smart Systems: Innovative and Organizational Approach. *Smart Education and e-Learning*. 2020. Smart Innovation, Systems and Technologies. 2020. Vol. 188. Springer, Singapore. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-15-5584-8_31
17. Mitzkus S. BANI World: What is it and Why We Need it? *Digital Leadership*. 2022. URL: https://digitalleadership.com/blog/bani-world/ (дата звернення: 28.11.2022).
18. Kok J. Leading in a VUCA World. URL: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-98884-9?error=cookies_not_supported&code=a74514ae-761b-446e-ab99-6d5668221b2e (дата звернення: 29.11.2022).
19. Evseeva S., Evseeva O., Rawat P. Employee Development and Digitalization in BANI World. Innovations in Digital Economy. SPBPU IDE 2021. *Communications in Computer and Information Science*. 2022. Vol. 1619. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-14985-6_18
20. Godoy M. F. de, Ribas Filho D. Facing the BANI World. *International Journal of Nutrology*. 2022. Vol. 14(2). Pp. 33. DOI https://doi.org/10.1055/s-0041-1735848
21. Балан І. Суспільство ризику: дестабілізаційні можливості. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/103.pdf (дата звернення: 29.11.2022).

Стаття надійшла до редакції 30.11.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 25.12.2022 р.

Yevhenii Zakharov, Student, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
zakharov.evgenij2000@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-4380-3092

COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES TO WORLD CONCEPTS: SPOD SOCIETY, VUCA SOCIETY AND BANI SOCIETY

Abstract. The author of this study conducts a comparative analysis of several modern approaches to world concepts that replaced each other. Such concepts of the world include: SPOD society, VUCA society and BANI society. Starting proposed research with the description of each approach, the author gradually understands their essence by revealing their abbreviation, where each letter carries a certain meaning of the concept. SPOD is an acronym that characterizes a steady, predictable, ordinary and defined world and the society that lives in it. In 1987, the fundamentally new concept of VUCA society, which is characterized by a volatile, uncertain, complex, ambiguous state of the world replaced the SPOD of society. The next concept – BANI concept of society became relevant after loud, total events – with the onset of the pandemic period of COVID-19 in 2020 and people deciphered it as a brittle, anxious, non-linear and incomprehensible world (when the world had not previously faced a pandemic of this scale), despite the fact that the signs of VUCA society also remained present in the world. The specific characteristics of the subject, object and purpose of the scientific article determine the choice of research methods. To study approaches to world concepts, the author used the method of generalization, analysis and synthesis, classification methods, comparative analysis, inductive and deductive methods for the author to generalize the obtained data.. After conducting research, the author of article comes to the certain

conclusions that the above approaches (namely SPOD, VUCA and BANI) are rather a reaction to events that occurred in one or another period of time than actual solutions. The benefit of this research lies in its informativeness, generalization of approaches to world concepts. The information from this research allows companies to better understand the world in which they live and the society in which they do business.

Keywords: **Society, World Concept, World, Economy, Company**.
JEL Classification: F01; F20; F29.

REFERENCES

1. Sibirtseva, M. (2021). *Generational Theory: Baby Boomers, Generations X, Y, Z and Alpha.* Retrieved from https://blog.depositphotos.com/ua/teoriya-pokolin-bebi-bumery-pokolinnya-x-y-z-i-alfa. (in Ukrainian)
2. Eletrônico, M. (2021). What is the BANI world and how can it affect your business? *Blog Mercado Eletrônico - O Comércio Entre Empresas De Forma Simples, Inteligente E Sustentável*. Retrieved from https://blog.mercadoe.com/en/o-que-e-o-mundo-bani/.
3. Rouvrais, S., Gaultier Le Bris, S., & Stewart, M. (2018). Engineering Students Ready for a VUCA World? A design based research on decisionship. In *Proceedings of the 14th International CDIO Conference*. Retrieved from https://hal.science/hal-02959211.
4. Audunsson, H., Fridgeirsson, T. V., & Saemundsdottir, I. (2018). Challenging Engineering Students with Uncertainty in a VUCA Situation. In *Proceedings of the 14th International CDIO Conference*, KIT, Kanazawa, Japan, June-July, 2018. Retrieved from http://www.cdio.org/knowledge-library/documents/challenging-engineering-students-uncertainty-vuca-situation.
5. Lawrence, K. (2013). Developing Leaders in a VUCA Environment, UNC Kenan Flagler Business School. Retrieved from http://www.kenan-flagler.unc.edu/~/media/Files/documents/executive-development/developing-leaders-in-a-vuca-environment.pdf. Accessed January 2018.
6. Chalyuk, Yu. (2022). Global socio-economic development in the conditions of VUCA, SPOD, DEST and BANI of the world. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4102455. (in Ukrainian)
7. Wright, G., & Wigmore, I. (2022b, May 31). VUCA (volatility, uncertainty, complexity and ambiguity). *WhatIs.com*. Retrieved from https://www.techtarget.com/whatis/definition/VUCA-volatility-uncertainty-complexity-and-ambiguity.
8. Nandram, S. S., & Bindlish, P. K. (2017). Introduction to VUCA. In: Nandram, S., Bindlish, P. (eds). Managing VUCA Through Integrative Self-Management. *Management for Professionals*. Springer, Cham. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-319-52231-9_1
9. Swaim, R. (2016) Peter Drucker on Leading Millennials. Retrieved from https://www.managementmattersnetwork.com/strategic-leadership/columns/peter-drucker-on-leading-millennials.
10. Kornelsen, J. (2019). The Quest to Lead (with) Millennials in a VUCA-World: Bridging the Gap Between Generations. In: Kok, J., van den Heuvel, S. (eds) Leading in a VUCA World. *Contributions to Management Science*. Springer, Cham. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-319-98884-9_2
11. Sarkar, A. (2016). We live in a VUCA World: the importance of responsible leadership. *Development and Learning in Organizations, 30*(3), 9-12. doi: https://doi.org/10.1108/DLO-07-2015-0062
12. Srivastava, P. (2016). Flexible HR to Cater to VUCA Times. *Glob J Flex Syst Manag, 17*, 105–108. doi: https://doi.org/10.1007/s40171-016-0124-6
13. Baranyuk, K. (2022*).* Computer games in times of coronavirus: how to forget about the pandemic. Retrieved from http://www.bbc.com/ukrainian/features-52683597. (in Ukrainian)
14. Bartolomeo, M. di. (2019). VUCA Prime – The answer to a VUCA dynamic. *Axelos*. Retrieved from https://www.axelos.com/resource-hub/blog/vuca-prime-the-answer-to-a-vuca-dynamic.
15. Bartolomeo, M. (2022). What is VUCA Prime? Retrieved from https://pmmagazine.net/edition/2022-05/What-is-VUCA-Prime-by-Milvio-DiBartolomeo/]/.
16. Glukhova, L. V., Sherstobitova, A. A., Korneeva, E. N., & Krayneva, R. K. (2020). VUCA-Managers Training for Smart Systems: Innovative and Organizational Approach. In: Uskov, V., Howlett, R., Jain, L. (eds) Smart Education and e-Learning 2020. *Smart Innovation, Systems and Technologies*, *188*. Springer, Singapore. doi: https://doi.org/10.1007/978-981-15-5584-8_31
17. Mitzkus, S. (2022). BANI World: What is it and Why We Need it? *Digital Leadership*. Retrieved from https://digitalleadership.com/blog/bani-world/.
18. Kok, J. (Kobus), & van den Heuvel, S. C. (2019). Leading in a VUCA World. *SpringerLink*. Retrieved from https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-98884-9?error=cookies_not_supported&code=a74514ae-761b-446e-ab99-6d5668221b2e.
19. Evseeva, S., Evseeva, O., & Rawat, P. (2022). Employee Development and Digitalization in BANI World. In: Rodionov, D., Kudryavtseva, T., Skhvediani, A., Berawi, M.A. (eds) *Innovations in Digital Economy*. SPBPU IDE 2021. *Communications in Computer and Information Science, 1619*. Springer, Cham. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-031-14985-6_18
20. Godoy, M. F. de, & Ribas Filho, D. (2022). Facing the BANI World. *International Journal of Nutrology, 14*(2), 33. doi: https://doi.org/10.1055/s-0041-1735848
21. Balan, I. (2019). Risk society: destabilizing possibilities. Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/ /2_2019/103.pdf. (in Ukrainian)

The article was received by the editors 30.11.2022.
The article is recommended for printing 25.12.2022.